

ПОЛ ПОАРЕ В КОНТЕКСТА НА ФРЕНСКИЯ МОДЕН ДИЗАЙН ОТ НАЧАЛОТО НА ХХ ВЕК

доц. д-р Яна Костадинова

Национална Художествена Академия, специалност Мода, ул. Шипка 1
e-mail: iana_bg@yahoo.com

РЕЗЮМЕ

Целта на настоящата статия е да анализира и открие важни аспекти от живота и творчеството на Пол Поаре - една от най-ярките фигури във френската мода. С неговото име се свързва революцията в дамския гардероб, а именно премахването на корсета. В своя текст авторът проследява и маркира ключови моменти от живота и творчеството на Поаре, като създаване на колекции лишени от корсети, реализирането на емблематични костюми за театрални постановки, създаване на професионална школа за изкуства и занаяти, налагането в западноевропейската мода на ориенталска тематика и др. В заключение са направени изводи както за основополагащата роля на Пол Поаре в обогатяването и развитието на френската мода, така и за неговите особености на характера - космополитност, експериментаторски дух и богато въображение.

Ключови думи: мода, модни дизайнери, изкуство, стил, ориенталски стил, ориенталски цветове, висша мода, костюми, парфюм.

PAUL POIRET IN THE CONTEXT OF FRENCH FASHION DESIGN FROM THE EARLY XX CENTURY

Assoc. Prof. PhD Yana Kostadinova

National Academy of Art, Fashion Department, 1 Shipka Str.
e-mail: iana_bg@yahoo.com

ABSTRACT

The purpose of this article is to analyze and highlight important aspects of the life and work of Paul Poire - one of the brightest figures in French fashion. His name is associated with the revolution in women's wardrobe, namely the removal of the corset. In his/her text, the author traces and marks key moments in the life and work of Poirier, such as creating collections devoid of corsets, the realization of iconic costumes for theater productions, creating a professional school of arts and crafts, imposing oriental themes in Western European fashion, etc. In conclusion, conclusions are drawn about the fundamental role of Paul Poirier in the enrichment and development of French fashion, as well as about his character traits - cosmopolitanism, experimental spirit and rich imagination.

Keywords: fashion, fashion collections, art, style, oriental style, oriental colors, haute couture, costumes, perfumes.

Увод

През първите две десетилетия на XX век Пол Поаре е един от водещите френски дизайнери. Той е считан за реформатора на дамското облекло, който освобождава жената от тиранията на корсета.

Поаре е познат като обаятелна и витална личност, чиято поява на модната сцена се превръща в явление. Той притежава комплексни заложби, упоритост и последователност в търсенията, които не признават никакви ограничения или компромиси. Неговото новаторство обаче не бяга от своето настояще, а силата на фантазията му умело се съчетава с практичен усет. Поаре е авантюрист, но при цялата си откритост към новото, той не критикува съществуващите установени норми на живот. Бохем в най-добрия смисъл на думата, той обаче не се чувства и длъжен да следва неписаните правила на светското общество. Наричан "Гранд сеньор" на бел епок, той твори и реализира своя творчески заряд по време, в което луксът и великолепието са нещо естествено.

Снимка 1 Пол Поаре - Гранд Сеньор на Belle Époque

От мечтите до славата

Пол Поаре се ражда в Париж на 20 април 1879 г. Бащата притежава магазин за платове, но поради неплатени дългове фирмата фалира и сменя собственика си. Детството на бъдещия дизайнер е засенчено от голяма бедност, поради която още щом завършва училища през 1894 г., а и за да обуздае своенравието на характера му, бащата го принуждава да се обучава на търговия при фабрикант на чадъри.

И макар това да не са съкровени мечти на младия дизайнер, той изпълнява волята на баща си. През малкото останало свободно време, късно вечер, младото момче дава свобода на фантазиите си: върху дървена кукла надипля от цветни остатъци плат своите идеи за блестящи дрехи и ориенталски костюми.

Поаре започва да рисува модни скици и скоро след това продава първите 12 от тях за двадесет франка на мадам Луиз Шерюи, основателката на модна къща Chéruit. Тя разпознава таланта на бъдещия моден дизайнер и купува скиците за своето ателие. Окрилен от този свой успех, Поаре прави опити да рисува и за други, по-големи модни къщи.

През 1896 г. постъпва на работа при Жак Дусе, основател на модна къща Doucet. Тук той придобива технически умения и знания и открива онзи рафиниран лукс, за който доскоро само е мечтал. Първият модел на младия дизайнер - червена пелерина, става изключително популярен. Едва на 19 години, той получава /за голямо учудване на баща си/ заплата от петстотин франка.

Докато работи за Дусе той създава и своите първи театрални костюми - за премиерата на "L'Aiglon" от Едмон Ростан.

През 1900 г. се премества на работа при Чарлс Уърт, където разработва проекти за връхни облекла. За съжаление голяма част от консервативните клиенти на модната къща House of Worth не успяват да разберат правилно новаторските идеи на младия дизайнер.

Многопластов характер и разностранен талант

Творческата личност на Поаре се усложнява от неговите многостранни способности и на-

клонности. Той има характерен талант за декоративно оформяне на пространството, обича музиката и свири на цигулка, изпитва страст към театъра и доказва своите актьорски способности, след като вече името му е световно известно в областта на висшата мода. Поаре е контактна личност, но се чувства най-добре в малък кръг сред своите приятели. Хората на изкуството и бохемите са му по-близки отколкото висшето общество. Той е завършена космополитна личност - обича Париж, но пътува често и извън Франция. С цялата си отдаденост на работата намира време и за продължителни пътешествия на яхта и владее навигацията толкова добре, колкото своя моден занаят. Опасността да се разпилее при толкова много таланти и интереси, Поаре посреща с ясното решение да даде приоритет на висшата мода. В своите екстравагантни творения, в които елементите на облеклото са често сведени до театрално решение, Поаре дава полет на своята артистична фантазия. Чрез модата, която създава, Поаре оказва категорично влияние върху епохата, в която живее. В свое изказване той смело и точно дефинира ролята и значението на модния дизайнер. Според него модата винаги ще се нуждае от новатор, който линчува предразсъдъците и я освобождава от собствените ѝ скрупули. Някой, който без да поглежда назад, не отстъпва от своите идеи и не обръща внимание нито на цената, нито на това дали има последователи. Защото може да няма привърженици през първата година, но на втората - ще бъде копиран.

В личността на Поаре са изразени всички характерни черти на един истински творец и във връхната точка на неговата кариера влиянието му е толкова доминиращо, че за модата от 1908 до 1914 г. може да се говори като за "Епохата Поаре".

Ориенталска палитра

Един изненадващ нов елемент при Поаре са ярките цветни тонове и дръзките цветни комбинации. До студено морско зелено стои искрящо оранжево, до маслинено зеленото - цинобър, до тъмно зеленосиво стои ярко

лимонено жълто. Неговите тонове са противоположни на актуалните за този период убити цветове, на които липсва жизненост. В диапазона на цветовете комбинации на Поаре безпогрешно се забелязва ориенталската тоналност. Той е възхитен от персийските миниатюри и в библиотеката му са събрани костюми от Ориента. Поаре прекарва седмици в музея "Victoria and Albert" в Лондон, където изследва индийските украси на книги, костюми, тюрбани /които през следващите сезони ще въведе в модата/, накити и екзотични пера. Неговите творби имат уникален собствен почерк и се открояват винаги със своя широк артистичен размах.

Снимка 2-3 Театрални костюми
/влиянието на Ориента/

Гранд сеньорът на Belle époque

През 1903 г. Пол Поаре отваря собствена модна къща на улица Обер /Aubert/. Началният капитал от петдесет хиляди франка е благодарение на майка му. Наеният апартамент е скромен, но новаторството в артистичното декориране на витрините възбужда любопитството на минавачите.

Успехът на къщата идва мигновено благодарение на добре подбрания персонал и връзките

с клиенти от работата при Дусе и Уърт. Една от първите известни клиентки на модната къща е елегантната актриса Режан.

В тези първи години на своята самостоятелна кариера Поаре се жени за своята приятелка от детството Дениз Буле. Госпожа Поаре става негова муза и бизнес партньор. Творческото и житейско партньорство на младата двойка привлича общественото внимание. Всяка публична поява на Дениз по модните парижки събития е последвано от обсъждане и отразяване в пресата, което се превръща в прекрасна реклама за модната къща.

Снимка 4-5 Дениз Буле с дъщеря им Розин

Със своите иновативни идеи и талант Поаре постепенно се превръща в един от най-известните и успешни дизайнери в света на висшата

мода. Той е възприеман не като шивач на модни дрехи, а като създател и художник на стил.

През 1906 г. магазинът се разраства на улица Паские /Pasquier/. През същата година Поаре въвежда в модата по-свободен официален силует и по-естествена линия на облеклото чрез удължаване на корсета до бедрата и намаляване броя на долните дрехи. В този период той прави пътешествие до Холандия с изследователска цел.

Мисис Аскуит, съпругата на английския премиер-министър и една от най-важните личности в английското общество, лансира Поаре в Лондон по време на чаено парти на Даунинг Стрийт и неговата първа чуждестранна слава става факт. Очарованите коментари на пресата довеждат до подписването на договори с английски компании за предлагане на колекции на модната къща.

Със своите иновативни идеи и талант Поаре постепенно се превръща в един от най-известните и успешни дизайнери в света на висшата мода. Той е възприеман не като шивач на модни дрехи, а като създател и художник на стил.

През 1906 г. магазинът се разраства на улица Паские /Pasquier/. През същата година Поаре въвежда в модата по-свободен официален силует и по-естествена линия на облеклото чрез удължаване на корсета до бедрата и намаляване броя на долните дрехи. В този период той прави пътешествие до Холандия с изследователска цел.

Мисис Аскуит, съпругата на английския премиер-министър и една от най-важните личности в английското общество, лансира Поаре в Лондон по време на чаено парти на Даунинг Стрийт и неговата първа чуждестранна слава става факт. Очарованите коментари на пресата довеждат до подписването на договори с английски компании за предлагане на колекции на модната къща.

През 1907 г. Поаре пътешества до Неапол и Рим, през 1908 г. се отправя към Пиза, Флоренция и Венеция. През следващата година издава брошурата "Роклите на Пол Поаре", илюстрирани от Пол Ириб. На рисунките се виждат семпли, елегантни, леко вталени рокли, коренно различни от здраво стегнатите с корсет, накичени като коледни елхи дрехи по онова време. Но претенциите му не са съвсем

безпочвени. В началото на века той изважда на модната сцена кимоното. Айседора Дънкан, ценителка на екзотичните му, свободни облекла, става негова постоянна клиентка. През 1909 г. той създава тюрбани, егрети и шалвари, вдъхновени от гастролите на руския балет, които предизвикват огромен интерес към ориенталските и източни дрехи. Творенията му са от брокат, коприна, кадифе и ламе в ярки цветове, с чисти линии и щедро използване на тъканите.

През 1909 г. се премества да живее в собствена къща на авеню Д'Онтан. В тази сграда от времето на Луи XVI той посреща международните си клиенти и провежда приказните си празници в градината през следващите петнадесет години. Във вътрешното обзавеждане за пореден път се проявяват новаторските му идеи и очарованието от модерната архитектура и декорация. Тържественото откриване трае три дни, а персоналът работи денем и нощем, за да запише поръчките, които се равняват на 139 000 златни франка.

В годините между 1910 и 1912, Поаре се справя с огромна програма: европейско турне с девет манекена във Франкфурт, Берлин, Варшава, Букурещ, Будапеща, Виена и Мюнхен.

Снимка 6 Европейско турне на Пол Поаре

Като част от турнето през есента на 1911 г. Поаре посещава Москва и Санкт-Петербург. В столицата на Русия дизайнерът има възможност да общува с една от създателките на руската мода Надежда Ламанова, която успява да

провокира интереса на Поаре към руската традиция, култура и костюм. В колекцията на дизайнера се появяват много традиционни народни костюми, донесени именно от това турне. Вдъхновен от видяното, Поаре проектира колекция от тоалети на руска тематика. Навлизането в европейската мода на елементи от традиционния руски костюм е заслуга най-вече на Пол Поаре.

През същата година Поаре открива детска художествена школа "Мартин" (на името на една от дъщерите му). Там той подбира надарени деца от парижките предградия на възраст 12-13 години, настанява ги в интернат и дори им дава скромна стипендия. За да възбуди въображението на децата, дизайнерът организира посещения в музеи, галерии и паркове. Тази школа на улица Сант-Оноре /Rue Saint-Honoré/ е първото подобно училище във Франция.

Няколко месеца след откриването на школата Поаре основава и професионално студио за изкуства и занаяти. В него девойки рисуват десените за платове и дамаски, а после опитни професионалисти ги дооформят, за да ги изпратят до фабрики за декоративни тъкани, производство на килими и тапети, и дори за декориране на порцелан във фабриката на град Севр.

През 1912 г. негови ученици се представят на Парижкия есенен салон и предизвикват интереса на зрителите. Детската художествена школа и декоративно студио "Мартин" допринасят изключително за развитието на френското декоративно-приложно изкуство.

Година по-късно, за да се присъедини към модна къща Поаре, официално е поканен руският художник от дворянски произход Роман Тиртов, по-известен с псевдонима Ерте. Илюстраторът запечатва във великолепна рисунка прочутата пола "Абажур" на Поаре.

В желанието си да изгради уникална идентичност Поаре решава да създаде тъкани, събрали цялата палитра на художниците-фовисти и това е причината да покани младия художник Раул Дюфи за съвместна работа при създаването на нови текстилни дизайни. Двамата творци създават много щампи за текстилната компания "Bianchini-Férier".

Поаре създава също и собствен парфюм - Розин и лансира неговото производство, както

и изработва театралните костюма за "Набуко". През 1911 г. успява в началото на сезона да постигне огромния оборот от 75 000 златни франка на ден. Същата година издава нова брошура "Творбите на Пол Поаре", илюстрирана от Жорж Льопап. Негово дело от същия период е тясната пола, сравнително свободна при ханша и пристегната при глезените. Тя не се възприема от жените и става обект на много критики.

Снимка 7 Парфюм Розин

Семейство Поаре остават в историята на модата от началото на столетието и като организатори на ежегодните костюмни фестивали, всеки от които има своя тематика. Може би един от най-атрактивните е със заглавие "Нощ 1002". Той се състои през месец юни 1911 г. и на страниците на вестниците отразяващи събитието четем: "Одалиските от харема на Поаре предизвикаха такава наслада сред нашите дами, че сега дори почтените съпруги на политиките са готови да зарежат всичко и да отидат при турския султан, само за да имат такива тоалети." [1]

Поаре променя силуета на женската фигура - линията на талията се премества под гърдите, което визуално удължава и прави фигурата по-елегантна. Този силует не налага носенето на корсет, дори напротив, Поаре го отхвърля като архаичен.

През 1913 г. осъществява турне в САЩ с представяне на колекция първо в Ню Йорк, след което следват ревюта във Филаделфия, Чикаго, Бъфало и Лос Анжелис. Поаре констатира, че американските клиенти копират безсрамно неговите модели и продават всяко копие с негов етикет. След завръщането си организира съвме-

стно с други колеги "Синдикат за защита на висшата мода", с което за първи път се правят опити за спиране на неправомерните копия на френските модели.

По време на Първата световна война (1914-1918 г.) Поаре изпълнява военния си дълг, влизайки в армията. Наблюдателният поглед на дизайнера изследва армейската униформа, която е твърде обемиста и с ненужни елементи. Тогава Поаре предлага нова кройка, с което значително се намалява разхода на плат и времето за шиене. Благодарение на своите контакти и упоритост Поаре успява да доведе предложенията си до конкретни резултати.

В кратките си отпуски той изгражда фабрика за производство на флакони и шишенца за парфюмерийни продукти, като изпълнените с фантазия форми се измислят в студиото му "Мартин".

През 1919 г. пътува до Мароко и е гост на пашата на Маракеш. Връща се в Париж и активизира наново своето застрашено през войната предприятие.

В цветовата палитра на костюмите безпогрешно се разпознава влиянието на "Руските сезони". Ориенталските мотиви дълго ще присъстват в колекциите на Поаре и ще дефилират по световните модни подиуми.

Снимка 8 Влиянието на Ориента

Поаре на сцената на Мелпомена

За Поаре театърът е огромна страст. Още на 16 години той посещава Theatre du Gymnase. В

следващите години той гледа големите класици в Comedie Francaise и култивира своите литературни наклонности. Впечатлен е от Сара Бернар и Режан. Изучава техните костюми много преди да започне да работи за тях. Той познава театрите на световните градове и е очарован от представленията на Макс Рейнхард в Берлин. В късните години на своята дейност като моделиер Поаре стъпва на сцената и като актьор. С Колет играе главната мъжка роля в камерната пиеса "La Vagabonde". Театралната публика е радушна, но търговският му съветник е шокиран от тази "недостойна актьорска дейност". Поаре казва: "Колко съм щастлив, че най-големият лукс на моя живот се състои в това да бъда независим и да правя това, което ми харесва." С името на Поаре се свързват редица театрални постановки: "L'Aiglon", "Minaret", "Zaza", "L'Aphrodite" в "Theatre La Renaissance".

Залезът на модната къща

Завръщайки се от военна служба след войната, Поаре възобновява работата си, но облеклата не отговарят на новата ситуация. Модата върви към опростяване и демократизация, а Поаре отказва да се адаптира. Продажбите намаляват и модната къща започва да среща финансови затруднения.

Промените, които настъпват в резултат от еманципацията на жените и новия начин на живот, бавно изтласкват модните творения на дизайнера на заден план. Изгряват звезди като Коко Шанел и Елза Скиапарели.

Зад светлините на прожекторите остава пословичната война между Поаре и Шанел и анекдотичните разкази за срещата им в операта, когато той иронично пита Шанел: "Мадмоазел Шанел, Вие винаги сте в черни рокли. Това траур ли е?", а тя отговаря: "Да, за вас, мосю Поаре!" [2].

В годините между 1921-1925 Поаре отваря филиал в Кан, Дювил и др. През декември 1924 г. магазинът е откупен, а през 1927 г. затворин окончателно.

По време на международната изложба в стил Арт Деко през 1925 г. Поаре отказва да покаже колекциите си в общ павилион с други парижки колеги. За да се разграничи от останалите, Поаре лично финансира поставянето на три баржи по река Сена, в които организира

представянето на модна къща Поаре - мода, парфюмерия и мебели. Макар да предизвиква вниманието на публиката, продажбата на входните билети далеч не достига желаните нива и едва покрива направените разходи.

За да се справи с финансовите затруднения Поаре започва да продава акции, което в крайна сметка го довежда до пълен фалит. Кредиторите принуждават Поаре да продаде имението си в Париж и да се раздели с уникалната си колекция от произведения на изкуството. Жителските неудачи водят и до болезнен развод със съпругата му Дениз.

Финансово разорен, Поаре започва да изкарва прехраната си с рисуване, което за съжаление не успява да възстанови финансовото му благосъстояние. Въпреки че е съсипан през 30-те години на века, той написва три успешни книги "Обличане на епохата", "Мода и финанси" и "Върни се!", с което за известно време стабилизира тежкото си положение. Като един от най-изтъкнатите дизайнери на висша мода от началото на столетието Поаре е канен да изнася лекции в Сорбоната, както и да проектира костюми за редица постановки.

Творбите на Пол Поаре /дрехи, материи, фаянсови плочки, тапицерии и подвързии/ са в голямата си част притежание на неговата дългогодишна спътница в живота мадам Денис Боле. В нейната къща в Прованс е запазена и подредена цялата документация за живота и творчеството на Пол Поаре.

Заклучение

Тоалетите на модна къща Поаре са интригуващи и новаторски. През всичките години на своята кариера дизайнерът експериментира, променяйки каноните на моделирането, налага нови силуети и пропорции в дамската мода. С неговото творчество се поставя началото на удобни и практични тоалети. Като истински артист, Поаре успява да улови духа на своето време и да го претвори в истински шедьоври от текстил. Наричан Гранд сеньор на Belle époque, Поаре успява да изгради не само стил на обличане, но и начин на живот.

Творчеството на Пол Поаре е толкова гениално, колкото грандиозен е начинът му на живот. Неговото име поставя блестящ завършек на една светла епоха, към която той принадлежи с цялото си сърце.

Бележки:

- [1] "Няма нищо по-важно от външния вид" - кралят на модата Пол Поаре. Пол Поаре и дамската рокля. В: Gameasphalt, [cited 04.01.2021]. Available from: <https://gameasphalt.ru/bg/net-nichego-vazhnee-chem-vneshnii-vid-korol-mody-pol-puare/>

- [2] Пет урока от Коко Шанел. В: woman.bg, 2016 [cited 04.01.2021]. Available from: <https://woman.bg/po-zhenski/5-uroka-ot-koko-shanel.46927.html>

Библиография:

- [1] "Няма нищо по-важно от външния вид" - кралят на модата Пол Поаре. Пол Поаре и дамската рокля. В: Gameasphalt, [cited 04.01.2021]. Available from: <https://gameasphalt.ru/bg/net-nichego-vazhnee-chem-vneshnii-vid-korol-mody-pol-puare/>
- [2] Пет урока от Коко Шанел. В: woman.bg, 2016 [cited 04.01.2021]. Available from: <https://woman.bg/po-zhenski/5-uroka-ot-koko-shanel.46927.html>
- [3] Модният дизайнер Пор Поаре: биографи и снимки. В: Lasted, [cited 04.01.2021]. Available from: <https://lasted.ru/bg/medicinskijspravochnik/modeler-pol-puare-biografiya-i-foto-pol-puare-i-ego-damskoe-plate.html>
- [4] V&A Fashion Perspective. King of Fashion: The Autobiography of Paul Poiret. London. V&A. 2019
- [5] Parkins, Ilya. Poiret, Dior and Schiaparelli: Fashion, Femininity and Modernity. Kindle Edition. 2012

- [6] Davis, Mary E. Ballets Russes Style: Diaghilev's Dancers and Paris Fashion. 2010
- [7] Mendes, Valerie. Haye, Amy de la. 20th Century Fashion. Thames&Hudson world of art. Reprinted 2003.
- [8] Seeling, Charlot. Fashion the century of the designers 1900-1999. Konemann, 2000.

Източници на снимките:

- Снимка 1.** Пол Поаре. [cited 04.01.2021]. Available from: <https://agnautacouture.files.wordpress.com/2014/03/003m1.jpg> [04.01.2021]
- Снимка 2-3.** Театрални костюми. Влиянието на Ориента. [cited 04.01.2021]. Available from: <https://valthegemgal.com/a-name-you-need-to-know-paul-poiret/> [04.01.2021]
- Снимка 4-5.** Дениз Буле с дъщеря им Розин. [cited 04.01.2021]. Available from: <https://valthegemgal.com/a-name-you-need-to-know-paul-poiret/> [04.01.2021]
- Снимка 6.** Европейско турне на Пол Поаре. [cited 04.01.2021]. Available from: <https://valthegemgal.com/a-name-you-need-to-know-paul-poiret/> [04.01.2021]
- Снимка 7.** Парфюм Розин. [cited 04.01.2021]. Available from: <https://medium.com/@faezaansari95/paul-poiret-1879-1944-a037918bba64> [04.01.2021]
- Снимка 8.** Влиянието на Ориента. [cited 04.01.2021]. Available from: <https://valthegemgal.com/a-name-you-need-to-know-paul-poiret/> [04.01.2021]